

Лілія Сушенцева,
доктор педагогічних наук, завідувач кафедри психології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА-ЮВЕНОЛОГА З ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Сьогодні в Україні проблема попередження підліткової злочинності розглядається з урахуванням неповнолітніх як особливої групи населення, яка потребує підвищеного захисту. Це діти, які залишилися без піклування батьків, діти-інваліди, діти – жертви збройних і міжнаціональних конфліктів, екологічних і техногенних катастроф, стихійних лих; діти, які опинилися в екстремальних умовах, в тому числі які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі у виховних колоніях, знаходяться в спеціальних навчально-виховних установах, які проживають в малозабезпечених сім'ях; діти, життєдіяльність яких порушена в наслідок обставин, що склалися і які не можуть подолати дані обставини самостійно або за допомогою сім'ї.

Дитині у важкій життєвій ситуації необхідно гарантувати реальне право на достойну форму існування в здоровому соціальному середовищі, на захист її інтересів, надання реальної психолого-педагогічної допомоги.

Цей факт підтверджується міжнародними документами (Конвенція про права дитини, Пекінські правила, Керівні принципи, прийняті в Ер-Ріяді, 1990 р.), де містяться положення, що стосуються проблем реагування держави на правопорушення неповнолітніх у вигляді покарання чи інших виховних заходів впливу. Необхідність створення гідних умов життя і виховання молоді розглядається в даних документах як найважливіший засіб ранньої превенції злочинності неповнолітніх.

Необхідність підготовки в Україні фахівців, які володіють особливою психолого-педагогічною теорією, навичками і досвідом роботи з соціально неблагополучними неповнолітніми, очевидна.

Педагог-ювенолог – це напрям підготовки, поява якого зумовлена потребою суспільства у принципово нових підходах правової і педагогічної взаємодії з неповнолітніми, які потребують суспільної реабілітації.

На нашу думку, персонал фахівців-ювенології був би затребуваний в центрах тимчасового утримання неповнолітніх правопорушників, центрах соціального захисту і реабілітації молоді, виховних службах при судах тощо. (Постанова КМ України №834 від 16 листопада 2016 року «Про затвердження Примірного положення про центр соціальної підтримки дітей та сімей» та ін.).

До прикладу, у Франції на державному рівні створена виховна служба в системі ювенальної юстиції, що відноситься до Управління правового

захисту молоді - PJJ (Protection Judiciaire de la Jeunesse). Дотримуючись дослівного перекладу, фахівці даної структури називаються вихователями «судового захисту молоді» Educateurs de la Protection Judiciaire de Jeunesse) в системі ювенальної юстиції, в інших країнах - це фахівців - «вихователі правового захисту молоді» (вихователі ПЗМ).

Метою навчання педагогів є відповідна підготовка для виконання виховної роботи з дітьми, що попали в кризові ситуації, а також з їх сім'ями. У процесі навчання формуються професійні компетенції і компетентності, які вдосконалюються в ході професійної педагогічної практики в службах ювенальної превенції, правового захисту молоді департаментів (регіонів).

Розглядаючи дану проблему в регіональному контексті, слід підкреслити, що в Україні число дітей, які потребують соціальної і правової підтримки, досить велике, адже проблеми асоціальних явищ в молодіжному середовищі, такі як наркоманія, алкоголізм, молодіжна злочинність викликають найбільше занепокоєння в контексті загрози соціальної безпеки. Від того, яку життєву позицію оберуть ці діти: виростуть вони законотворчими громадянами або поповнять лави кримінального середовища, залежить від дорослих, і особливо від тих, хто в силу своїх службових обов'язків покликаний здійснювати захист прав і законних інтересів неповнолітніх, які опинилися в екстремальних умовах.

Один із способів вирішення цієї проблеми бачиться в єдиному підході до професійної підготовки фахівців, покликаних працювати в установах системи профілактики. Виконання обов'язків по роботі з дітьми, які опинилися у важких життєвих ситуаціях, вимагає високопрофесійного підходу.

Неповнолітніми порушниками повинні в першу чергу займатися спеціалізовані виховні служби ювенальної превенції, в тісній взаємодії зі спеціалізованими органами та установами освіти, соціального захисту населення, охорони здоров'я та ін. Такий підхід дозволить в перспективі сформувати систему ювенальної превенції як самостійну і реальну частину державного комплексу громадських правозахисних інститутів для дітей, підлітків та молоді. Це потребує вирішення кадрових питань, що забезпечують підбір, підготовку і перепідготовку фахівців, здатних кваліфіковано здійснювати завдання протидії та профілактики асоціальних явищ серед молоді.

Таким чином, необхідність розробки і впровадження програми підготовки педагогів-ювенологів в українських закладах вищої освіти є очевидною. Ця проблема підтверджує можливість запозичення французького досвіду підготовки педагогів-ювенологів в рамках підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, превентивної діяльності, для майбутніх юристів (як спеціалізація), або ж відкриття самостійної спеціальності.